

INTERNATIONAL
DEBAT & ANALYSERedaktør: Jette Elbæk Maressa
jema@jp.dk

I samarbejde med

Bloomberg

The Washington Post

FP
Foreign Policy

Dansk Institut For Internationale Studier

Dansk Institut For Internationale Studier

Kynisk identitetspolitik spiller
shiaer og sunnier ud mod hinanden

Hvis regeringen i Irak reformerer sig selv, går luften ud af Isils oprør. Det er tvivlsomt, om gruppen virkelig kan indtage Bagdad.

LARS
ERSLEV ANDERSEN
international@jp.dk

Konflikten i Irak er ikke en kamp mellem sunni- og shiamuslimer. Det er den også, men kun fordi der er nogen, der kan se en interesse i at gøre den til det, og det er ikke sunni- og shiamuslimer, men magthavere, militsledere, politikere og stater som Iran og Saudi-Arabien.

Det kaldes identitetspolitik og sigter til at mobilisere grupper med henvisning til gruppens fælles identitet eller at gøre en gruppe genstand for had og vrede på grund af dens identitet, der kan være af religiøs karakter, etnisk herkomst eller race.

Nazisterne var eksperter i den type identitetspolitik, da de fik jøder gjort til hadeobjekt.

De sorte i USA og andre steder har også følt konsekvenserne af identitetspolitik, og når muslimer i København er glade for at indvie en ny moské, er der straks nogle, der mobiliserer hele deres identitetspolitiske arsenal af lokumsprog, som flyder ind på de store dagblades debatsider, for en stund at få en frydefuld fornøjelse ved at kalde muslimer for de værste ting – i øvrigt helt uden at skelne til forskellen mellem sunni- og shiaislam.

Sunni- og shiamuslimer lever mange steder i verden i dag fredeligt sammen og er ovenikøbet ofte i familie med hinanden, uden at det hverken anfægter eller anfægtes af deres identiteter som sunnimuslimer, respektive shiamuslimer.

Hvis hadet mellem dem er bestemt af deres religiøse overbevisning, hvordan kan det da være, at det kun bryder ud under ganske bestemte omstændigheder?

Svaret er selvfølgelig, at det fremprovokeres af kræfter, som ønsker at udnytte det i et kynisk politisk magtspil. Er befolkningsgrupper virkelig så nemme at manipulere, kan man med rette og stor undren spørge.

Mange tænkere stillede sig dette spørgsmål efter Anden Verdenskrig: Hvordan kan begavede mennesker i en befolkning som den tyske, der havde fostret det største inden for æstetik, tænkning og videnskab, og hvor den fornuftsbestemte oplysningstanke var obligatorisk lærdom i grundskolen, være til fald for en identitetspolitisk manipulation, der sendte 6 mio. jøder i døden?

En af efterkrigstidens absolut største filosoffer, Theodor W. Adorno, var livslangt anfægtet af dette modbydelige spørgsmål.

Faktum er, at identitetspolitik er effektiv. Det vidste den amerikanske politolog Samuel Huntington også. Sådanne blodige konflikter, som vi i dag ser udspille sig i Irak, kaldte han brudlinjekonflikter eller rettere brudlinjekrige.

Ifølge ham er det de sværeste konflikter og krige at håndtere, fordi de netop dyrker de værste og mest primitive følelser hos mennesker i hadekampanjer mod gruppe af fjender, og fordi de ikke kender og respekterer landegrænser, sådan som vi også ser det i dag, hvor den irakiske gruppe Isil nu også er en syrisk milit.

Identitetspolitik har været en specialitet hos Isil, lige siden gruppen blev etableret i 2004 med den berygtede Abu Musab al-Zarqawi som leder. Dengang hed gruppen "Enhed og Hellig Krig". Det var den, der stod bag bombningen af shiamuslimske helligdomme og

moskeer og målrettede angreb mod shiamuslimer. Det var også den, der tog gidsler og slagtede dem, mens de blev filmet og efterfølgende uploadet på internettet.

Gruppens og ikke mindst lederens brutalitet og hans voldsomme forsøg på at fyre op under en borgerkrig mellem den shiamuslimske og sunnimuslimske befolkning i Irak var for meget selv for de eksilerede al-Qaeda-ledere i Pakistan, der rent faktisk med kurer sendte breve til Zarqawi og bad ham om at føre sig frem med noget større lempe.

Det ved vi, fordi brevene blev opsnapet af amerikanerne og senere blev publiceret på militærakademiet West Points hjemmeside. Selvom Zarqawi lod hånt om rådene fra al-Qaeda-lederne, ligesom den nuværende leder af Isil også er fløjtende ligeglad med, hvad lederen af al-Qaeda, al-Zawahiri, siger fra sit skjul i Pakistan, blev gruppen alligevel indlemmet i al-Qaeda, der havde brug for at profilere sig i Irak.

Gruppen ændrede navn flere gange, men gik i en periode under navnet al-Qaeda i Irak. Sit nuværende navn. Den Islamiske Stat i Syrien/Levanten (Isis/Isil), tog gruppen i 2013, da dens aktiviteter for alvor blev optrappet i Syrien.

Forholdet til det gamle al-Qaeda er i dag (igen) bestemt af konflikt, fordi Isil har prøvet at annektere al-Qaedas gruppe i Syrien, Jabhat

al-Nusra, men det gamle al-Qaeda-lederskab er ikke længere af betydning for de regionale ekstremistiske grupper, der gør, som det passer dem, uanset hvad meldingerne fra al-Qaeda måtte være.

Isils mål er at etablere en islamisk stat og på sigt et imperium. I princippet er sådan en størrelse grænseløs, i praksis taler vi om territoriet i nordvest-Irak ind i Syrien – i hvert fald i første omgang. Når Isil i dag er stærke, er det, fordi den har fået mulighed for at konsolidere sig i de sunnimuslimske

Isil, der i det klima har formået at rekruttere bredt, herunder også politikere fra Saddam Husseins Baath-parti og fyrede officerer fra den tidligere diktators hær.

Samtidig har Isil med mafia-lignende metoder sat sig på forretningsliv i byer som Mosul og Falluja, hvor gruppen også har etableret skyggeregeringer, som stod parat til at tage over, da regeringens repræsentanter blev jaget på flugt sammen med den hær, der bare flygtede over hals og hoved. Tilstedeværelsen i Syrien har givet gruppen en ekstra lunge, fordi Isil her henter ressourcer og har sat sig på bl.a. olieinstallationer.

I dag konsoliderer Isil sig i de områder, de har erobret. Der er brug for ressourcer, og der er brug for brændstof. Derfor kæmper den om raffinaderier, ligesom gruppen kontrollerer mindre olieletter. Endnu har den ikke adgang til de store felter i syd og nord.

Truslen om at indtage Bagdad forekommer tvivlsom: Her vil Isil bevæge sig ind i al-Malikis og centralregeringens hjemland, hvor både hæren, de shiamuslimske militser samt tropper fra Iran står parat til at møde Isil med en helt anden voldsom kamp og modstand end den, gruppen mødte i Mosul.

Isil er en oprørsgruppe og terrorgruppe, der næppe har støtte fra andre stater i regionen, men højst fra tilrejsende jihadister. Hvis Irak kan bygge alliancer på tværs af opbyggede skel mellem sunni- og shiaislam, kan regeringshæren formentlig godt nedkæmpe Isil, men det forudsætter en enighed og alliance, som den nuværende leder, al-Maliki, hverken har vist vilje og evne til at etablere.

Derfor står regeringen i Bagdad i dag over for et massivt krav om at reformere sig selv – med eller uden al-Maliki. Kan den det, vil Isils fremfærd stoppe ved Bagdads forstæder og herefter blive presset til tilbagegang. Det er i hvert fald håbet både blandt mange irakere og i Washington.

Kurdiske styrker ved et checkpoint mellem millionbyen Mosul, som er besat af Isil, og den kurdiske by Irbil. Kurderne har været i stand til at holde Isil væk fra deres område. Arkivfoto: Hussein Malla/AP

Isil er en oprørs- og terrorgruppe, der næppe har støtte fra andre stater i regionen, men højst fra tilrejsende jihadister.

byer i Irak i årevis, uden at regeringen i Bagdad har gjort noget seriøst ved det.

I 2007 blev al-Qaeda i Irak bekæmpet af sunnimuslimske militser under ledelse af stammeføder, der arbejdede tæt sammen med amerikanerne. De ville undgå for stor iransk indflydelse i Irak og ville ikke leve under de forhold, al-Qaeda etablerede. Ikke mange irakiske sunnimuslimer ønsker at leve under et regime lig det, Taliban havde før 2001.

De blev lovet politisk indflydelse, samt at deres militser ville blive indrulleret i den irakiske hær, men i stedet har regimet under premierminister Nouri al-Malikis ledelse med vold og manipulation holdt dem ude fra magtens cirkler.

Resultatet er, at mange sunnimuslimer føler sig forrådt og fremmedgjorte over for regeringen og trods deres modvilje mod islamisk fundamentalisme føler sig tættere på

Lars Erslev Andersen er seniorforsker på Dansk Institut for Internationale Studier.

© DIIS